Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNOG ODVJETNIKA
NICHOLASA EMILIOUA
od 1. kolovoza 2025. [1]

Predmet C-748/23 [Gekus] [i]

C. Limited
protiv
M. S.-a

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Sąd Najwyższy (Vrhovni sud, Poljska))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Članak 267. UFEU-a – Članak 19. stavak 1. UEU-a – Članak 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima – Postupak imenovanja nacionalnog suca – Neovisnost i nepristranost sudaca – *Nemo iudex in causa sua*"

I. Uvod

1. Dobro poznata latinska izreka *nemo iudex in causa sua* (nitko ne može biti sudac u vlastitom predmetu) općenito se pripisuje Edwardu Cokeu, britanskom *barristeru* s kraja 16. stoljeća [2], kojeg je nadahnuo, među ostalim, odlomak iz *Corpus Juris Civilis* cara Justinijana iz 529. n. e. [3]. Ne iznenađuje da podrijetlo te izreke seže u antička vremena jer je zahtjev nepristranosti sudaca jedan od temeljnih stupova svakog pravosudnog sustava [4].

2. Danas je zahtjev nepristranosti jedna od ključnih sastavnica „prava na djelotvoran pravni lijek i na pošteno suđenje" propisanog člankom 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja) i „prava na pošteno suđenje" utvrđenog u članku 6. stavku 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: EKLJP), uzimajući u obzir da se u obama člancima navodi „zakonom [prethodno] ustanovljeni neovisni i nepristrani sud" [5]. Taj se pojam spominje i u brojnim nacionalnim ustavima [6] i međunarodnim instrumentima [7].

[1] Izvorni jezik: engleski

[i] Naziv ovog predmeta je izmišljen. On ne odgovara stvarnom imenu nijedne stranke u postupku.

[2] Vidjeti među ostalim Yale, D. E. C., ‚Iudex in propria causa: An historical excursus', The Cambridge Law Journal, sv. 33., broj 1., 1974., str. 80. do 96.; i Neudorf, L., ‚Judicial independence: The judge as a third party to the dispute', Oxford University Comparative Law Forum 2, 2015.

[3] Zakonik 3.5.1.: „*neminem sibi esse iudicem vel ius sibi dicere debere*" (nitko ne može odlučivati u vlastitom predmetu niti tumačiti pravo za sebe).

[4] Vidjeti i mišljenje nezavisne odvjetnice T. Ćapeta u predmetu Vivacom Bulgaria (C-369/23, EU:C:2024:612, t. 1.).

[5] Riječ „prethodno" navodi se samo u članku 47. Povelje.

[6] Primjerice u članku 30. stavku 2. Ustava Republike Cipra

[7] Primjerice u drugom načelu Temeljnih načela Ujedinjenih naroda o neovisnosti sudstva, koja je 6. rujna 1985. donio Sedmi kongres Ujedinjenih naroda o sprečavanju kriminala i postupanju s počiniteljima kaznenih djela koji se održao u Milanu od 26. kolovoza do 6. rujna 1985.

3. Značaj i opseg načela nepristranosti ističe se u zahtjevu za prethodnu odluku u ovom predmetu, koji je uputio Sąd Najwyższy (Vrhovni sud, Poljska). Spor u ovom predmetu nastao je u kontekstu reforme poljskog pravosudnog sustava započete 2017., na koju se odnosilo više presuda Suda [8] i Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: ESLJP) [9]. U tim je presudama utvrđen niz nedostataka reforme koji podrivaju neovisnost sudske vlasti.

4. Zbog tih je presuda poljska zakonodavna vlast 2022. uvela poseban mehanizam, odnosno ocjenu neovisnosti i nepristranosti sudaca (u daljnjem tekstu: ocjena neovisnost i nepristranosti), kako bi se riješili takvi problemi, ako do njih dođe. Ocjenu provodi posebno vijeće sudaca u *ad hoc* fazi postupka. Cilj je te ocjene u biti da se odredi jesu li navodne nepravilnosti u imenovanju sudaca mogle utjecati na zakonitost sastava nacionalnog suda u predmetima o kojima je riječ. Prethodna pitanja Sąda Najwyższyjeg (Vrhovni sud) odnose se na to jesu li nacionalne odredbe ili sudska praksa o provođenju te ocjene usklađene s pravom Unije.

II. Nacionalno pravo

5. Člankom 29. ustawe o Sądzie Najwyższym (Zakon o Vrhovnom sudu) od 8. prosinca 2017. [10], kako je izmijenjen ustawom o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (Zakon o izmjeni Zakona o Vrhovnom sudu i određenih drugih zakona) od 9. lipnja 2022. [11] (u daljnjem tekstu: Zakon o Vrhovnom sudu) određuje se:

‚[…]

2. U okviru djelatnosti [Sąda Najwyższyjeg (Vrhovni sud)] ili njegovih tijela nije dopušteno osporavati zakonitost [sudova], državnih ustavnih tijela ili tijela za nadzor i zaštitu prava.

3. [Sąd Najwyższy (Vrhovni sud)] ili neko drugo tijelo vlasti ne može utvrđivati niti ocjenjivati zakonitost imenovanja suca ili ovlasti za obavljanje sudačkih dužnosti koja proizlazi iz tog imenovanja.

4. Okolnosti imenovanja suca [Sąda Najwyższyjeg (Vrhovni sud)] ne mogu biti isključivi razlog za osporavanje odluke donesene uz sudjelovanje tog suca ili za dovođenje u pitanje njegove neovisnosti i nepristranosti.

5. Dopušteno je ispitati poštovanje zahtjeva neovisnosti i nepristranosti suca [Sąda Najwyższyjeg (Vrhovni sud)] ili suca upućenog [Sądu Najwyższyjem (Vrhovni sud)], uzimajući u obzir okolnosti njegova imenovanja i njegova ponašanja nakon imenovanja, na zahtjev stranke iz stavka 7., ako, u okolnostima određenog predmeta, to može dovesti do povrede načela neovisnosti ili nepristranosti koja utječe na ishod predmeta, uzimajući u obzir položaj stranke i prirodu predmeta.

[8] Vidjeti među ostalim presude od 24. lipnja 2019., Komisija/Poljska (Neovisnost Vrhovnog suda) (C-619/18, EU:C:2019:531); od 5. studenoga 2019., Komisija/Poljska (Neovisnost redovnih sudova) (C-192/18, EU:C:2019:924) i od 19. studenoga 2019., A. K. i dr. (Neovisnost disciplinskog vijeća Vrhovnog suda) (C-585/18, C-624/18 i C-625/18, EU:C:2019:982).

[9] Vidjeti među ostalim presude ESLJP-a od 22. srpnja 2021., Reczkowicz protiv Poljske (CE:ECHR:2021:0722JUD004344719); od 8. studenoga 2021., Dolińska-Ficek i Ozimek protiv Poljske (CE:ECHR:2021:1108JUD004986819) i od 15. ožujka 2022., Grzęda protiv Poljske (CE:ECHR:2022:0315JUD004357218).

[10] Dz. U. iz 2018., poz. 5.

[11] Dz. U. iz 2022., poz. 1259.

6. Zahtjev za utvrđenje poštovanja zahtjevâ iz stavka 5. može se podnijeti protiv suca [Sąda Najwyższyjeg (Vrhovni sud)] ili suca upućenog na taj sud raspoređenog u sudsko vijeće koje ispituje:

(1) pravno sredstvo;

[…]

7. Svaka stranka u postupku pred [Sądom Najwyższyjim (Vrhovni sud)] u slučajevima iz stavka 6. ima pravo podnijeti takav zahtjev.

[…]

15. [Sąd Najwyższy (Vrhovni sud)] ispituje zahtjev na zatvorenoj sjednici u sastavu od pet sudaca odabranih ždrijebom između svih članova [Sąda Najwyższyjeg (Vrhovni sud)], nakon saslušanja suca na kojeg se odnosi zahtjev, osim ako je saslušanje nemoguće ili vrlo teško. Sudac može podnijeti svoja očitovanja u pisanom obliku. Dotični sudac isključen je iz ždrijeba.

[…]

21. Protiv rješenja donesenog nakon ispitivanja zahtjeva može se podnijeti žalba [Sądu Najwyższyjem (Vrhovni sud)] u sastavu od sedam sudaca odabranih ždrijebom između svih članova [Sąda Najwyższyjeg (Vrhovni sud)]. Dotični sudac i sudac koji je sudjelovao u donošenju pobijanog rješenja isključeni su iz ždrijeba.”

III. Činjenice, nacionalni postupak i prethodna pitanja

6. Spor u glavnom postupku vodi se između društva C. Limited sa sjedištem u Irskoj (u daljnjem tekstu: žalitelj) i irskog državljanina M. S. (u daljnjem tekstu: druga stranka u žalbenom postupku). Odnosi se na obveze stranaka i njihovu odgovornost u pogledu određenih radnji koje se poduzimaju na državnom području Poljske.

7. Sąd Apelacyjny w Warszawie (Žalbeni sud u Varšavi, Poljska) naložio je 10. lipnja 2021. drugoj stranki u žalbenom postupku da plati novčani iznos žalitelju.

8. Druga stranka u žalbenom postupku tražila je 29. srpnja 2021. od High Courta (Visoki sud, Irska) da na temelju članka 46., u vezi s člankom 45. stavkom 1. točkom (a) Uredbe (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o [sudskoj] nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima[12], odbije priznati i izvršiti presudu koju je donio Sąd Apelacyjny w Warszawie (Žalbeni sud u Varšavi). Druga stranka u žalbenom postupku tvrdila je da je povrijeđeno njezino pravo na zakonom ustanovljen sud jer je u sudskom vijeću koje je donijelo tu presudu zasjedao sudac kojeg je na obavljanje sudačke dužnosti nezakonito uputio Minister Sprawiedliwosci (ministar pravosuđa, Poljska).

9. U isto je vrijeme druga stranka u žalbenom postupku podnijela žalbu u kasacijskom postupku Sądu Najwyższyjem (Vrhovni sud) protiv presude Sąda Apelacyjnog w Warszawie (Žalbeni sud u Varšavi). O žalbi je odlučivalo tročlano vijeće u kojem je zasjedao i sudac JG.

[12] SL 2012., L 351, str. 1. (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 11., str. 289. te ispravci SL 2014., L 160, str. 40., SL 2016., L 202, str. 57., SL 2025./90143, L i SL 2025./90335, L)

10. Žalitelj je 27. rujna 2023. podnio zahtjev da se u pogledu suca JG provede ocjena neovisnosti i nepristranosti u skladu s postupkom utvrđenim u članku 29. Zakona o Vrhovnom sudu. U tom pogledu žalitelj je istaknuo konkretne okolnosti njegova imenovanja. Sudac JG imenovan je, kao što je to istaknuo žalitelj, sucem Izbe Cywilne Sądu Najwyższego (građansko vijeće Vrhovnog suda) na temelju odluke Krajowe Rade Sądownictwe (Državno sudbeno vijeće, Poljska; u daljnjem tekstu: KRS). Međutim, zbog novog sastava KRS-a provođenje te odluke odgođeno je rješenjem Naczelnog Sąda Administracyjnog (Visoki upravni sud, Poljska). Taj je sud naposljetku poništio tu odluku. Nadalje, žalitelj je istaknuo i ponašanje suca JG nakon njegova imenovanja sucem.

11. Pet sudaca Sąda Najwyższyjeg (Vrhovni sud) odabrano je ždrijebom u peteročlano vijeće koje je odlučivalo o zahtjevu za provođenje ocjene nepristranosti i neovisnosti. To vijeće uključuje dva suca Sąda Najwyższyjeg (Vrhovni sud) imenovana prije 2018. i tri suca imenovana na prijedlog KRS-a u njegovu novom sastavu.

12. Tijekom formalnog ispitivanja dopuštenosti tog zahtjeva sud koji je uputio zahtjev, u čijem sastavu zasjeda sudac pojedinac izvjestitelj koji je također predsjednik peteročlanog vijeća, iznio je dvojbe u pogledu toga kako treba tumačiti i primijeniti članak 29. stavak 5. Zakona o Vrhovnom sudu kako bi se osigurala njegova usklađenost s člankom 19. stavkom 1. UEU-a i člankom 47. Povelje.

13. Konkretno, sud koji je uputio zahtjev iznosi dvojbe u pogledu toga ispunjavaju li tri člana peteročlanog vijeća, koja su odabrana ždrijebom, zahtjev zakonom ustanovljenog neovisnog i nepristranog suda kako bi mogla ispitati žaliteljev zahtjev, uzimajući u obzir da bi oni bili u položaju koji je vrlo sličan položaju suca koji se ocjenjuje zbog načina na koji je imenovan.

14. U tim je okolnostima Sąd Najwyższy (Vrhovni sud), u sastavu suca pojedinca, odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Treba li članak 19. stavak 1. drugi podstavak UEU-a, u vezi s člankom 47. Povelje, tumačiti na način da već same okolnosti imenovanja na sudačku dužnost mogu upućivati na to da sudac ne ispunjava zahtjeve neovisnosti i nepristranosti ako one dovode do uspostave suda koji povređuje pravo pojedinca na sud ili, podredno, da se neispunjavanje tih zahtjeva utvrđuje na temelju sučeva pasivnog prihvaćanja nepravilnosti (u smislu da nastavlja donositi odluke) u postupku njegova imenovanja na sudačku dužnost koje dovodi do uspostave suda koji povređuje pravo pojedinca na sud?

2. Treba li članak 19. stavak 1. drugi podstavak UEU-a, u vezi s člankom 47. Povelje, tumačiti na način da ocjenu nepristranosti suca Sąda Najwyższyjeg (Vrhovni sud) ne mogu provoditi suci čije sudjelovanje, s obzirom na to da su na dužnost suca Sąda Najwyższyjeg (Vrhovni sud) imenovani na prijedlog Krajowe Rade Sądownictwa (Državno sudbeno vijeće) uspostavljene u skladu s ustawom z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Zakon od 8. prosinca 2017. o izmjeni Zakona o Državnom sudbenom vijeću i određenih drugih zakona), povređuje pravo pojedinca na sud?

3. U slučaju potvrdnog odgovora na drugo pitanje, treba li članak 19. stavak 1. drugi podstavak UEU-a, u vezi s člankom 47. Povelje, tumačiti na način da je Sąd Najwyższy (Vrhovni sud) dužan oblikovati sastav suda za ocjenu nepristranosti u kojem ne sudjeluju takvi suci i, u konačnici, izuzeti iz primjene nacionalnu odredbu kojom se u takvim predmetima predviđa peteročlano vijeće zbog čega bi zahtjev trebalo ispitati drugo vijeće predviđeno nacionalnim pravom koje ne uključuje takve suce?”

15. Pisana očitovanja u ovom postupku podnijeli su žalitelj, druga stranka u žalbenom postupku, nizozemska, belgijska i poljska vlada te Europska komisija. Druga stranka u žalbenom postupku, poljska vlada i Komisija podnijele su i usmena očitovanja na raspravi održanoj 4. lipnja 2025.

IV. Analiza

16. U nastavku teksta prvo ću ispitati dopuštenost pitanja (dio A) i njihov meritum (dio B). Međutim, u skladu sa zahtjevom Suda, moja analiza odnosit će se uglavnom na dva aspekta: i. dopuštenost drugog i trećeg prethodnog pitanja i ii. meritum drugog pitanja.

A. Dopuštenost

17. Najprije podsjećam na to da je, prema ustaljenoj sudskoj praksi, u načelu na nacionalnom sudu pred kojim se vodi postupak i koji mora preuzeti odgovornost za sudsku odluku koja će biti donesena da, uzimajući u obzir posebnosti predmeta, ocijeni nužnost prethodne odluke za donošenje svoje presude i relevantnost pitanja koja postavlja Sudu [13].

18. Iz toga slijedi da pitanja koja se odnose na pravo Unije uživaju pretpostavku relevantnosti, a Sud stoga može odbiti odgovoriti na prethodno pitanje nacionalnog suda samo ako je očito da zatraženo tumačenje prava Unije nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili predmetom glavnog postupka, ako je problem hipotetski ili ako Sud ne raspolaže činjeničnim ili pravnim elementima potrebnima da bi mogao dati koristan odgovor na postavljena pitanja [14]. Konkretno, Sud je podsjetio na to da je pretpostavka za odlučivanje u prethodnom postupku, među ostalim, činjenica da se pred nacionalnim sudovima stvarno vodi spor u kojem ti sudovi trebaju donijeti odluku koja može uzimati u obzir presudu donesenu u prethodnom postupku [15].

19. S obzirom na tu sudsku praksu, sada ću ispitati dopuštenost triju prethodnih pitanja u ovom predmetu.

20. Žalitelj je istaknuo prigovor dopuštenosti *prvog pitanja* jer je smatrao da odgovor na to pitanje nije relevantan za ispitivanje njegova zahtjeva za provođenje ocjene neovisnosti i nepristranosti. Naglašava da se njezino provođenje ne temelji samo na okolnostima imenovanja suca o kojem je riječ na sudačku dužnost, nego i na drugim elementima, kao što je sučevo ponašanje nakon imenovanja.

21. Ne smatram da je taj prigovor uvjerljiv. Sud koji je uputio zahtjev prvim pitanjem u biti pita Sud treba li članak 19. stavak 1. UEU-a, u vezi s člankom 47. Povelje, tumačiti na način da već same okolnosti imenovanja na sudačku dužnost mogu upućivati na to da sudac ne ispunjava zahtjeve neovisnosti i nepristranosti propisane tim odredbama.

22. Kad bi Sud na to pitanje odgovorio potvrdno, sud koji je uputio zahtjev mogao bi, ako su ispunjeni relevantni uvjeti, prihvatiti žaliteljev zahtjev a da se pritom ne mora ispitati imaju li drugi elementi koje je istaknuo određenu važnost. Prema tome, čini se da je prvo prethodno pitanje relevantno za rješenje spora koji se vodi pred sudom koji je uputio zahtjev.

[13] Vidjeti u tom smislu presudu od 25. veljače 2025., Sąd Rejonowy w Białymstoku i Adoreikė (C-146/23 i C-374/23, EU:C:2025:109, t. 37. i navedena sudska praksa).

[14] *Ibidem*

[15] Vidjeti u tom smislu presudu od 9. siječnja 2024., G. i dr. (Imenovanje sudaca redovnih sudova u Poljskoj) (C-181/21 i C-269/21, EU:C:2024:1, t. 64. i navedena sudska praksa) (u daljnjem tekstu: presuda G. i dr.).

23. Stranke su na raspravi diskutirale i o dopuštenosti *drugog i trećeg prethodnog pitanja*. Kao glavni problem istaknule su to hoće li sud koji je uputio zahtjev moći uzeti u obzir odgovore koje pruži Sud. Naime, u tom bi pogledu mogle nastati određene dvojbe zbog činjenice da sud koji je uputio zahtjev u ovom predmetu čini sastav u kojem zasjeda sudac pojedinac izvjestitelj, koji je također predsjednik peteročlanog vijeća nadležnog za ispitivanje zahtjeva koji je podnio žalitelj. Nadalje, Zakon o Vrhovnom sudu ne sadržava konkretna pravila o nesudjelovanju u odlučivanju i izuzeću sudaca koji su ždrijebom odabrani u vijeće koje ispituje zahtjev za provođenje ocjene neovisnosti i nepristranosti. Rasprave su se u biti vodile o tome bi li sud koji je uputio zahtjev mogao riješiti bilo koji potencijalni problem koji utvrdi Sud prilikom ispitivanja prethodnog pitanja.

24. U tom pogledu, sve stranke koje su sudjelovale na raspravi tvrdile su da je drugo i treće pitanje dopušteno. Konkretno, naglasile su da se pravila i načela iz nacionalnog prava koja zahtijevaju poštovanje prava na pošteno suđenje primjenjuju u svakoj fazi nacionalnog postupka, uključujući preliminarnu i postupovnu fazu o kojima je riječ u glavnom postupku. U nedostatku konkretnih odredbi na temelju kojih bi sud koji je uputio zahtjev mogao ispraviti bilo koju moguću povredu tog prava, taj bi sud mogao i trebao, kao što to tvrde te stranke, primijeniti opća načela i pravila iz nacionalnog prava. Ta načela i pravila, kad ih se *a fortiori* tumači s obzirom na članak 19. stavak 1. UEU-a i članak 47. Povelje, kao i članak 6. stavak 1. EKLJP-a, dovela bi do isključenja iz vijeća svakog suca u čiju bi neovisnost i nepristranost javnost mogla sumnjati.

25. I ja smatram da je drugo i treće pitanje dopušteno.

26. U ovom trenutku podsjećam na to da, kao što je to Sud u više navrata odlučio, treba postojati *poveznica* između spora u glavnom postupku i odredbi prava Unije čije se tumačenje traži poput one da je to tumačenje objektivno potrebno za odluku koju sud koji je uputio zahtjev treba donijeti [16].

27. Iako se pitanje koje ističe sud koji je uputio zahtjev ne odnosi na neku materijalnu odredbu prava Unije koju treba primijeniti u odnosu između žalitelja i druge stranke u žalbenom postupku, postoji jasna poveznica između odredbi prava Unije na koje se odnose prethodna pitanja i spor u glavnom postupku [17]. Nije sporno da se pred sudom koji je uputio zahtjev trenutačno vodi spor u kojem se *in limine litis* pojavilo pitanje postupovne prirode koje se odnosi na sam sastav tog suda koji razmatra određen zahtjev koji je podnijela jedna od stranaka te odlučuje o njemu.

28. Sud je u više navrata prihvatio odgovoriti na prethodna pitanja u tim okolnostima, pod uvjetom da tumačenje prava Unije koje traži sud koji je uputio zahtjev može doprinijeti rješavanju postupovnih problema koji mu se postavljaju, prije nego što može odlučiti o meritumu spora [18].

29. Taj je pristup *a fortiori* prikladan u ovom slučaju jer se žaliteljev zahtjev koji treba ispitati sud koji je uputio zahtjev odnosi na neovisnost ili nepristranost suca koji će odlučivati o predmetu u žalbenom postupku. U praksi, kad bi se odbilo odlučiti o drugom i trećem prethodnom pitanju,

[16] Vidjeti u tom pogledu presudu od 26. ožujka 2020., Miasto Łowicz i Prokurator Generalny (C-558/18 i C-563/18, EU:C:2020:234, t. 48. i navedena sudska presuda) (u daljnjem tekstu: presuda Miasto Łowicz).

[17] U pogledu tog pitanja vidjeti presudu Miasto Łowicz, t. 49. do 52.

[18] Vidjeti primjerice presude od 19. studenoga 2019., A. K. i dr. (Neovisnost disciplinskog vijeća Vrhovnog suda) (C-585/18, C-624/18 i C-625/18, EU:C:2019:982, t. 99. i 100.); od 6. listopada 2021., W. Ż. (Vijeće za izvanrednu kontrolu i javne poslove pri Vrhovnom sudu – Imenovanje) (C-487/19, EU:C:2021:798, t. 93. i 94.) i od 16. studenoga 2021., Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim i dr. (C-748/19 do C-754/19, EU:C:2021:931, t. 48. i 49.) (u daljnjem tekstu: presuda Prokuratura Rejonowa).

to bi značilo da bi sud koji je uputio zahtjev trebao odlučiti o mogućem problemu sudačke neovisnosti ili nepristranosti određenog sudskog vijeća a da istodobno možda i sam ima taj problem. Takav pristup Suda bio bi paradoksalan.

30. Ovaj predmet stoga se razlikuje od onih u kojima su nacionalni sudovi uputili zahtjev za prethodnu odluku u predmetima u kojima očito nisu imali nadležnost za odlučivanje [19], koji se više nisu vodili pred njima ili koji su postali bespredmetni [20]. Treba ga također razlikovati od predmeta u kojima je Sud odlučio da se prethodna pitanja odnose na probleme o kojima je već konačno odlučio ili na fazu postupka koja je već konačno završena [21]. U tom smislu, ovaj predmet nije sličan onima u kojima su se prethodna pitanja odnosila na odredbe prava Unije koje nisu bile primjenjive u glavnom postupku iako su relevantne u sličnim sudskim postupcima koji su tada bili u tijeku [22] ili u hipotetskim budućim sudskim postupcima povezanima s glavnim postupkom [23].

31. Općenitije, u ovom predmetu nije riječ o tome da nacionalni sud iskorištava priliku koja mu se nudi u predmetu, u kojem se u načelu ne javlja stvarno pitanje prava Unije, da uputi Sudu pitanja u pogledu općih ili strukturnih aspekata nacionalnog pravosudnog sustava. Pitanja suda koji je uputio zahtjev u potpunosti su relevantna za ovaj predmet i mogu odrediti ishod spora, koji onda ima izravan utjecaj na postupak priznavanja i izvršenja započet u Irskoj na temelju Uredbe br. 1215/2012. Ni potonji se element ne smije zanemariti [24].

32. Prethodno navedeno utvrđenje relevantnosti ne može se dovesti u pitanje argumentima o kojima se diskutiralo na raspravi.

33. Kao prvo, činjenica da sud koji je uputio zahtjev u ovom slučaju čini sastav u kojem zasjeda sudac pojedinac izvjestitelj, koji je i predsjednik peteročlanog vijeća koje je zaduženo za ispitivanje žaliteljeva zahtjeva nije relevantna. Sud je u presudi Prokuratura Rejonowa odlučivao o vrlo sličnoj situaciji i nije smatrao da je zbog tog aspekta zahtjev nedopušten [25].

34. Očito je da je dopuštenost zahtjeva u takvim slučajevima uvjetovana time da sudsko vijeće koje upućuje zahtjev za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a ima svojstvo „suda države članice”. Jedan ili više sudaca koji djeluju pojedinačno ili zajedno nemaju to svojstvo. Moraju formalno biti zaduženi za odlučivanje o konkretnom sporu, koji je trenutačno u tijeku i u kojem su nadležni odlučivati. Prema tome, sudac pojedinac može ili ne mora biti „sud” u smislu članka 267. UFEU-a, ovisno o okolnostima slučaja i relevantnim nacionalnim pravilima.

[19] Vidjeti primjerice rješenja od 6. rujna 2018., Di Girolamo (C-472/17, EU:C:2018:684) i od 17. prosinca 2019., Di Girolamo (C-618/18, EU:C:2019:1090).

[20] Vidjeti među ostalim presudu od 12. ožujka 1998., Djabali (C-314/96, EU:C:1998:104, t. 21. i 22.).

[21] Vidjeti osobito presudu G. i dr., t. 74. do 80.

[22] Vidjeti primjerice rješenja od 5. lipnja 2014., Antonio Gramsci Shipping i dr. (C-350/13, EU:C:2014:1516, t. 11. i 12.) i od 10. veljače 2015., Liivimaa Lihaveis (C-175/13, EU:C:2015:80, t. 20.).

[23] Vidjeti primjerice rješenje od 16. svibnja 1994., Monin Automobiles (C-428/93, EU:C:1994:192, t. 12. do 15.) i presudu Prokuratura Rejonowa, t. 93. i 94.

[24] Vidjeti u tom smislu presudu Miasto Łowicz, t. 49. i navedenu sudsku praksu.

[25] Vidjeti točke 40. do 50. presude Prokuratura Rejonowa. Vidjeti detaljno i mišljenje nezavisnog odvjetnika M. Bobeka u istim predmetima (EU:C:2021:403, t. 48. do 66. i 73. do 129.) (u daljnjem tekstu: mišljenje u predmetu Prokuratura Rejonowa).

35. To je nedavno potvrđeno u presudi G. i dr., u kojoj je odlučeno da sama činjenica da pojedinačni sudac ima svojstvo suca izvjestitelja u predmetu ne znači da je, kad je djelovao sam, imao ovlast za upućivanje Sudu zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a. Kao što je to utvrdio Sud, taj sudac nije mogao „sam uzeti u obzir odgovore koje je Sud eventualno dao na njegova prethodna pitanja”[26].

36. Situacija u ovom predmetu ipak je drukčija od one o kojoj je riječ o presudi G. i dr. Predsjednik sudskog vijeća koji je nadležan u predmetu u preliminarnoj fazi postupka traži od Suda da odluči o pitanju koje se pojavilo *limine litis* i koje možda utječe na pravilno imenovanje članova vijeća i stoga na zakonitost njegovih budućih aktivnosti. Naime, koliko shvaćam, sud koji je uputio zahtjev trenutačno je u fazi postupka u kojoj se ispituje samo dopuštenost žaliteljeva zahtjeva da se primijeni mehanizam za ocjenu neovisnosti i nepristranosti.

37. U svojem mišljenju u predmetu Prokuratura Rejonowa nezavisni odvjetnik M. Bobek istaknuo je da predsjednici pravosudnih tijela i, kad je riječ o konkretnom postupku, predsjednici sudskih vijeća, obično nemaju samo dodatne ovlasti, nego su im povjerene i dodatne odgovornosti. Među ostalim, trebaju nadzirati postupanje i unutarnje rasprave vijeća kojima predsjedaju. Prema tome, smatrao je razumnim da predsjednik sudskog vijeća smatra da, kao prethodno pitanje, mora osigurati njegov pravilan sastav[27].

38. Poljska je vlada na raspravi odgovorila potvrdno na pitanje jesu li ta razmatranja primjenjiva na nacionalne postupke kao što je onaj o kojem je riječ u ovom slučaju. Ta je vlada potvrdila i da bi na temelju nacionalnog prava predsjednik sudskog vijeća mogao poduzeti drukčije mjere kako bi izbjegao nezakonit sastav vijeća kojim treba predsjedati. Primjerice, mogao bi pitati predsjednika Sąda Najwyższyjeg (Vrhovni sud) da održi novi ždrijeb kako bi se zamijenili suci koji ne mogu zasjedati u vijeću.

39. To me dovodi do sljedećeg problema.

40. Prethodno navedeno utvrđenje relevantnosti ne može se dovesti u pitanje ni činjenicom da se nijednom odredbom nacionalnog prava (ili nacionalnom sudskom praksom) izričito ne dopušta sudu koji je uputio zahtjev da poduzme mjere za otklanjanje moguće situacije neusklađenosti između relevantnih nacionalnih postupovnih pravila i prava Unije koje bi se mogle utvrditi u presudi Suda.

41. Sud je dopuštenost prethodnih pitanja na temelju članka 267. UFEU-a više puta ocijenio neovisno o pravnim sredstvima dostupnima u okviru nacionalnog prava za otklanjanje eventualne neusklađenosti nacionalnog prava s pravom Unije[28]. Iz ustaljene sudske prakse proizlazi da bi „svaka odredba nacionalnog pravnog poretka i svaka zakonodavna, administrativna ili sudska praksa koja bi umanjivala učinkovitost prava [Unije] time što uskraćuje sucu nadležnom za primjenu tog prava ovlast da već u samom trenutku te primjene učini sve što je nužno da ostavi po strani nacionalne zakonodavne odredbe koje bi mogle spriječiti puni učinak pravnih pravila [Unije], bila nespojiva sa zahtjevima koji čine samu bit prava [Unije]”[29].

[26] Točke 69. do 72. presude u predmetu G. i drugi

[27] Mišljenje u spojenim predmetima Prokuratura Rejonowa w Mińsku Mazowieckim i dr. (C-748/19 do C-754/19, EU:C:2021:403, t. 63. do 66.)

[28] Vidjeti mišljenje u predmetu Prokuratura Rejonowa, t. 90.

[29] Vidjeti primjerice presude od 9. ožujka 1978., Simmenthal (106/77, EU:C:1978:49, t. 22. i 23.) i od 8. rujna 2010., Winner Wetten (C-409/06, EU:C:2010:503, t. 56. i 57.).

42. Naime, treće se prethodno pitanje odnosi upravo na taj problem. Ukratko, sud koji je uputio zahtjev pita Sud što bi trebao napraviti da otkloni moguću situaciju neusklađenosti između odredbi članka 29. Zakon o Vrhovnom sudu i članka 19. stavka 1. UEU-a. Argumenti o navodnoj nemogućnosti suda koji je uputio zahtjev da, s obzirom na trenutačno stanje nacionalnog prava, donese korektivne mjere odnose se stoga na učinke koji mogu proizaći iz odredbi prava Unije na koje se odnosi treće prethodno pitanje, osobito s obzirom na nadređenost prava Unije. Takvi se argumenti jasno odnose na meritum prethodnog pitanja i stoga ne mogu dovesti do njegove nedopuštenosti [30].

43. U tom kontekstu, dodajem da je poljska vlada na raspravi naglasila i da ništa *de jure* ne sprečava stranku da traži izuzeće jednog ili više sudaca tog vijeća, čime bi se pokrenuo relevantan postupak za rješavanje tog zahtjeva. Nadalje, pretpostavljam da su u toj fazi postupka u potpunosti primjenjiva i nacionalna pravila o suzdržanosti. To bi, s obzirom na presudu Suda u ovom predmetu, bilo kojeg suca koji možda smatra da se na njega odnosi problem nepristranosti, trebalo potaknuti da se dobrovoljno suzdrži od zasjedanja u vijeću.

44. Zaključno, u spisu predmeta ne pronalazim ništa što bi moglo oboriti pretpostavku relevantnosti koja se navodi u točki 18. ovog mišljenja. Prema tome, smatram da je drugo i treće prethodno pitanje također dopušteno.

B. Meritum

1. Prvo pitanje

45. Sud koji je uputio zahtjev prvim pitanjem u biti pita Sud treba li članak 19. stavak 1. UEU-a, u vezi s člankom 47. Povelje, tumačiti na način da već same okolnosti imenovanja na sudačku dužnost mogu upućivati na to da sudac ne ispunjava zahtjeve neovisnosti i nepristranosti, što dovodi do povrede prava na djelotvoran pravni lijek pred zakonom prethodno ustanovljenim sudom.

46. Sud koji je uputio zahtjev navodi da na nacionalnoj razini postoje dva smjera sudske prakse u pogledu dopuštenosti zahtjeva za provođenje ocjene neovisnosti i nepristranosti u okviru Sąda Najwyższyjeg (Vrhovni sud). U skladu s tumačenjem nacionalnih odredbi o kojima je riječ (odnosno članka 29. Zakona o Vrhovnom sudu), u zahtjevu za provođenje takve ocjene ne treba navesti (i dokazati) samo nezakonite okolnosti sučeva imenovanja, nego treba razmotriti i njegovo ponašanje nakon imenovanja i utjecaj koji je nepoštovanje standarda neovisnosti i nepristranosti imalo na ishod predmeta o kojem je riječ. U skladu s drugim tumačenjem nacionalne odredbe, okolnosti imenovanja na sudačku dužnost same po sebi mogu biti dovoljne da se dovede u pitanje nepristranost ili neovisnost suca te se stoga podnositelj zahtjeva u tu svrhu ne mora pozvati na dodatne elemente.

47. Čini mi se da se odgovor na pitanje koje ističe sud koji je uputio zahtjev može pronaći u sudskoj praksi Suda.

[30] Vidjeti u tom smislu presudu od 6. listopada 2021., W. Ż. (Vijeće za izvanrednu kontrolu i javne poslove pri Vrhovnom sudu – Imenovanje) (C-487/19, EU:C:2021:798, t. 90. i navedena sudska praksa).

48. U presudi Simpson Sud je odlučio da nepravilnost prilikom imenovanja sudaca sama po sebi znači povredu prava na djelotvoran pravni lijek pred zakonom prethodno ustanovljenim neovisnim i nepristranim sudom. To vrijedi kad je „ta nepravilnost takve naravi i težine da dovodi do stvarne opasnosti da druge grane vlasti, osobito izvršne, raspolažu neutemeljenom diskrecijskom ovlasti dovodeći u opasnost integritet ishoda postupka imenovanja i izazivajući tako opravdanu sumnju pojedinaca u neovisnost i nepristranost odnosnog suca ili odnosnih sudaca, što je slučaj kad je riječ o temeljnim pravilima koja su sastavni dio uspostave i funkcioniranja tog pravosudnog sustava” [31].

49. U presudi Ástráðsson veliko vijeće ESLJP-a došlo je do vrlo sličnog zaključka. Primijenilo je trodijelni test kako bi odredilo dovodi li nezakonito imenovanje na sudačku dužnost samo po sebi do povrede prava na „zakonom ustanovljen sud” propisano u članku 6. stavku 1. EKLJP-a. ESLJP je u biti provjerio: i. je li postojala očita povreda nacionalnih pravila o imenovanju sudaca, ii. je li se povreda odnosila na pravilo od temeljne važnosti za imenovanje sudaca i iii. jesu li nacionalni sudovi izvršili učinkovit nadzor i otklonili povredu. Konkretno, ESLJP je naglasio potrebu ocjenjivanja povrede „s obzirom na predmet i cilj zahtjeva ‚zakonom ustanovljenog suda’, odnosno jamstva sposobnosti sudbene vlasti da obavlja svoje zadaće bez neopravdanog miješanja i tako očuva vladavinu prava i diobu vlasti”. Stoga je ESLJP utvrdio da se „mora smatrati da povrede strogo tehničke prirode koje ne utječu na legitimitet postupka imenovanja padaju ispod razine relevantnog praga” [32].

50. Prethodno navedena načela u više su navrata potvrđena u naknadnoj sudskoj praksi Suda [33], a konkretno su primijenjena u predmetu u kojem je donesena presuda Krajowa Rada Sądownictwa. U tom je slučaju Sud proglasio nedopuštenim zahtjev za prethodnu odluku Sąda Najwyższyjeg (Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych) (Vrhovni sud (vijeće za izvanredni nadzor i javne poslove), Poljska). Sud je presudio da sudsko vijeće o kojem je riječ nema, *zbog načina imenovanja sudaca u njegovu sastavu*, svojstvo neovisnog i nepristranog suda koji je prethodno ustanovljen na temelju zakona, tako da ono nije „sud” u smislu članka 267. UFEU-a [34].

51. U tom kontekstu, može biti korisno podsjetiti na to da je Sud u svojoj sudskoj praksi u više navrata naglasio važnost postupka imenovanja sudaca. Sud je odlučio da, s obzirom na bitne posljedice koje taj postupak ima na uredno funkcioniranje i legitimnost sudbene vlasti u demokratskoj državi zasnovanoj na vladavini prava, takav postupak jest nužno element svojstven pojmu „zakonom prethodno ustanovljeni sud” [35].

52. S obzirom na prethodno navedeno, smatram da određeni nedostaci u postupku imenovanja sudaca mogu sami po sebi upućivati na to da suci o kojima je riječ ne ispunjavaju zahtjeve neovisnosti i nepristranosti. U takvim slučajevima, od stranke koja ističe problem u tom pogledu ne može se zahtijevati da podnese dodatne elemente koji potvrđuju taj nedostatak. U tom pogledu, napominjem da se sve stranke koje su podnijele očitovanja u ovom postupku, uz manje razlike, slažu s tim zaključkom.

[31] Presuda od 26. ožujka 2020., Preispitivanje Simpson/Vijeće i HG/Komisija (C-542/18 RX-II i C-543/18 RX-II, EU:C:2020:232, t. 75.)

[32] Presuda ESLJP-a od 1. prosinca 2020., Guðmundur Andri Ástráðsson protiv Islanda (CE:ECHR:2020:1201JUD002637418, t. 244. do 252.)

[33] Vidjeti osobito presude od 6. listopada 2021., W. Ż. (Vijeće za izvanrednu kontrolu i javne poslove pri Vrhovnom sudu – Imenovanje) (C-487/19, EU:C:2021:798, t. 130.) i od 29. ožujka 2022., Getin Noble Bank (C-132/20, EU:C:2022:235, t. 122.).

[34] Presuda od 21. prosinca 2023., Krajowa Rada Sądownictwa (Ostanak suca na dužnosti) (C-718/21, EU:C:2023:1015, t. 30. do 78.)

[35] *Ibidem*, t. 60. i navedena sudska praksa

53. Međutim, Komisija je na raspravi ponešto izmijenila stajalište koje je iznijela u pisanim očitovanjima. U tom pogledu, naglasila je važnost uzimanja u obzir utjecaja koji nezakonito imenovanje može imati na konkretan spor te pritom uputila na presude Suda Openbaar Ministerie koje se navode u bilješci 37. ovog mišljenja. Valja podsjetiti na to da su se ti predmeti odnosili na izvršenje europskog uhidbenog naloga (u daljnjem tekstu: EUN) na temelju Okvirne odluke 2002/584/PUP [36]. Sud je u svojim presudama u biti odlučio da, kad pravosudno tijelo izvršenja raspolaže elementima koji dokazuju postojanje sustavnih ili općih nedostataka u pogledu neovisnosti sudbene vlasti države članice izdavateljice, uključujući postupka imenovanja članova te vlasti, ono može odbiti izvršenje samo ako utvrdi da u posebnim okolnostima predmeta postoje ozbiljni i utvrđeni razlozi zbog kojih se vjeruje da takvi nedostaci mogu dovesti do stvarne opasnosti od povrede prava osobe o kojoj je riječ na pošteno suđenje – pred zakonom prethodno ustanovljenim neovisnim i nepristranim sudom [37].

54. Teško mi je shvatiti na temelju čega Komisija pravi usporedbu s ovim predmetom.

55. Dvodijelni test izvorno je predviđen u situacijama koje uključuju zaštitu osoba koje bi mogle biti izložene povredi apsolutne zabrane nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja [38], a zatim je proširen na situacije u kojima bi moglo biti ugroženo temeljno pravo na djelotvoran pravni lijek i pošteno suđenje [39]. Taj se test razvija i primjenjuje u dobro utvrđenom području prava koje je usklađeno na razini Unije. U toj je sudskoj praksi Sud presudom uveo nepisanu osnovu za iznimno odbijanje izvršenja EUN-a [40].

56. Međutim, kao što je to Sud jasno naveo u presudama Openbaar Ministerie, pravosudno tijelo izvršenja koje raspolaže elementima koji dokazuju postojanje sustavnih ili općih nedostataka u pogledu neovisnosti sudbene vlasti države članice izdavateljice ne može uskratiti svojstvo „pravosudno tijelo koje izdaje uhidbeni nalog”, u smislu Okvirne odluke 2002/584, *svakom sucu ili svakom sudu te države članice* koji po definiciji djeluje potpuno neovisno od izvršne vlasti. Naime, postojanje takvih nedostataka nema nužno utjecaj na svaku odluku koju sudovi navedene države članice mogu donijeti u svakom pojedinom slučaju. Kao što je to objasnio Sud, suprotnim tumačenjem ograničenja koja mogu imati načela uzajamnog povjerenja i priznavanja proširila bi se iznad „iznimnih okolnosti”, čime bi se došlo do općenitog izuzimanja iz primjene tih načela u odnosu na cijelu državu članicu. To bi, među ostalim, ugrozilo postizanje cilja Okvirne odluke 2002/584 i dovelo u pitanje načela uzajamnog povjerenja i priznavanja na kojima se temelji ta okvirna odluka [41].

57. Stoga je jasno da, u situacijama kao što je ona o kojoj je riječ u predmetima Openbaar Ministerie, sustavan nedostatak u pravosudnom sustavu određene države članice *može i ne mora* imati posljedice na način na koji treba odlučiti o sporu o kojem je riječ u glavnom postupku. Suprotno tomu, u ovom slučaju te posljedice mogu biti svojstvene situaciji o kojoj odlučuje sud koji je uputio zahtjev. Kao što ću to objasniti u sljedećem odjeljku ovog mišljenja, neki suci koji

[36] Okvirna odluka Vijeća od 13. lipnja 2002. o Europskom uhidbenom nalogu i postupcima predaje između država članica (SL 2002., L 190, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 83. i ispravak SL 2013., L 222, str. 14.), kako je izmijenjena.

[37] Presude od 17. prosinca 2020., Openbaar Ministerie (Neovisnost pravosudnog tijela koje izdaje uhidbeni nalog) (C-354/20 PPU i C-412/20 PPU, EU:C:2020:1033) i od 22. veljače 2022., Openbaar Ministerie (Zakonom ustanovljen sud u državi članici izdavateljici naloga) (C-562/21 PPU i C-563/21 PPU, EU:C:2022:100)

[38] Vidjeti osobito presudu od 5. travnja 2016., Aranyosi i Căldăraru (C-404/15 i C-659/15 PPU, EU:C:2016:198).

[39] Vidjeti presudu od 25. srpnja 2018., Minister for Justice and Equality (Nedostaci u pravosudnom sustavu) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586).

[40] Vidjeti u tom pogledu moje mišljenje u predmetu M. D. (C-819/21, EU:C:2023:386, t. 30. do 34.).

[41] Vidjeti u tom smislu presude od 17. prosinca 2020., Openbaar Ministerie (Neovisnost pravosudnog tijela koje izdaje uhidbeni nalog) (C-354/20 PPU i C-412/20 PPU, EU:C:2020:1033, t. 41. do 43.) i od 22. veljače 2022., Openbaar Ministerie (Zakonom ustanovljen sud u državi članici izdavateljici naloga) (C-562/21 PPU i C-563/21 PPU, EU:C:2022:100, t. 63. i 82. do 102.).

zasjedaju u vijeću možda će trebati odlučiti o pravnom pitanju u kojem potencijalno imaju osobni interes jer njihova odluka može utjecati na njihov pravni položaj. Stoga, čak i da se primijeni logika na kojoj se temelje presude Openbaar Ministerie, rizik od mogućeg štetnog učinka navodnog nepostojanja nepristranosti sudaca o kojima je riječ na sporove kao što je onaj o kojem je riječ u glavnom postupku jest *in re ipsa*.

58. S obzirom na prethodno navedeno, prema mojem mišljenju, na prvo pitanje treba odgovoriti da članak 19. stavak 1. UEU-a, u vezi s člankom 47. Povelje, treba tumačiti na način da već same okolnosti imenovanja na sudačku dužnost mogu upućivati na to da sudac ne ispunjava zahtjeve neovisnosti i nepristranosti, ako te okolnosti uključuju nepravilnost koja je takve prirode i težine da kod pojedinaca izaziva opravdanu sumnju u neovisnost i nepristranost suca o kojem je riječ.

2. Drugo pitanje

59. Drugim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita Sud treba li članak 19. stavak 1. UEU-a, u vezi s člankom 47. Povelje, tumačiti na način da mu se protivi ispitivanje toga ispunjava li nacionalni sudac zahtjev neovisnosti i nepristranosti koje provodi sudsko vijeće koje uključuje suce koji zbog načina na koji su imenovani mogu biti u položaju koji je sličan položaju suca koji se ocjenjuje.

60. Smatram da na to pitanje treba odgovoriti potvrdno.

61. Prije svega, ne moram ni naglasiti da, u skladu s člankom 19. stavkom 1. UEU-a i člankom 47. Povelje, *svako* sudsko vijeće koje je nadležno u područjima obuhvaćenima pravom Unije, koje odlučuje u *bilo kojoj* fazi postupka o *bilo kojem* pravnom sporu mora ispunjavati zahtjev neovisnosti sudaca.

62. Sud je u više navrata odlučio da se člankom 19. UEU-a konkretizira vrijednost vladavine prava navedena u članku 2. UEU-a[42]. Sud je pravo na učinkovitu pravnu zaštitu od strane neovisnog suda, koje je sada zajamčeno člankom 47. Povelje, nazvao „svojstvenim vladavini prava”[43]. Jamstva pristupa neovisnom i nepristranom sudu čine kamen temeljac prava na pošteno suđenje[44].

63. Prema ustaljenoj sudskoj praksi, pojam „neovisnosti sudaca” u pravu Unije obuhvaća dva aspekta. Prvi aspekt, vanjske prirode, zahtijeva da predmetno tijelo posve samostalno izvršava svoje funkcije, a da se pritom ni u kojem pogledu ne nalazi u hijerarhijskom ili podređenom odnosu i da ne prima naloge ili upute bilo koje vrste te da je tako zaštićeno od vanjskih utjecaja ili pritisaka koji mogu narušiti neovisnu prosudbu njegovih članova i utjecati na njihove odluke[45].

64. Drugi aspekt, koji je relevantan u ovom postupku, unutarnji je i dovodi se u vezu s pojmom „nepristranost”. On ima za cilj osiguranje jednakog odmaka od stranaka spora i njihovih pripadajućih interesa u odnosu na predmet spora. Taj kut gledanja zahtijeva poštovanje objektivnosti i nepostojanje bilo kakvog interesa u rješavanju spora osim stroge primjene pravnog pravila[46].

[42] Vidjeti u tom smislu presudu od 5. lipnja 2023., Komisija/Poljska (Neovisnost i privatan život sudaca) (C-204/21, EU:C:2023:442, t. 69. i navedena sudska praksa).

[43] Vidjeti u tom smislu presudu od 27. veljače 2018., Associação Sindical dos Juízes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, t. 36. i navedena sudska praksa).

[44] Vidjeti primjerice presudu od 5. lipnja 2023., Komisija/Poljska (Neovisnost i privatan život sudaca) (C-204/21, EU:C:2023:442, t. 71.).

[45] Vidjeti nedavnu presudu od 19. prosinca 2024., Vivacom Bulgaria (C-369/23, EU:C:2024:1043, t. 30. i navedena sudska praksa).

[46] *Ibidem*, t. 31. i navedena sudska praksa

65. Kao što je to nezavisni odvjetnik D. Ruiz-Jarabo Colomer istaknuo u svojem mišljenju u predmetu De Coster, nepristranost od sudaca zahtijeva „psihološki stav početne ravnodušnosti" u pogledu sporova, kako bi mogli biti (i odavati dojam da su) jednako distancirani od stranaka [47]. Općenitije, smatram da nepristranost zahtijeva da suci nemaju nikakav interes, pristranost ili predrasudu u sporovima o kojima odlučuju te pritom prema svim strankama postupaju jednako i pošteno. Ta načela odražavaju se u latinskoj izreci, koja se navodi u uvodu ovog mišljenja, *nemo iudex in causa sua*, na koju se upućuje u nizu mišljenja nezavisnih odvjetnika [48] i presuda ESLJP-a [49].

66. Čini mi se očitim da se, u slučaju u kojem sudsko vijeće ispituje probleme neovisnosti određenog suca, ti problemi ne smiju odnositi na same članove tog vijeća. To znači da, kad se neovisnost suca ispituje na temelju navodno nezakonitog postupka imenovanja, suci koji odlučuju o predmetu ne smiju biti imenovani u istom (ili jednakom) postupku.

67. U suprotnom slučaju oni možda neće biti ili se pak neće činiti kao da nemaju interes za pravne probleme o kojima je riječ jer bi odlučivali o pitanju koje izravno utječe na njih. Naime, mogao bi se dovesti u pitanje njihov status neovisnih sudaca ako bi razmatrali pitanja koja je istaknula stranka. Prema tome, većina pojedinaca vjerojatno bi smatrala da ti suci imaju osobni interes za ishod postupka te, kao takvi, ne mogu biti u potpunosti nepristrani.

68. Slijedom toga, prema mojem mišljenju, na drugo pitanje treba odgovoriti da članak 19. stavak 1. UEU-a, u vezi s člankom 47. Povelje, treba tumačiti na način da, kad sudsko vijeće ocjenjuje neovisnost ili nepristranost suca, na temelju navodno nezakonitog postupka imenovanja, suci koji odlučuju o predmetu ne smiju biti imenovani u istom ili jednakom postupku.

3. Treće pitanje

69. Trećim pitanjem sud koji je uputio zahtjev pita treba li članak 19. stavak 1. UEU-a, u vezi s člankom 47. Povelje, tumačiti na način da je nacionalni sud koji ocjenjuje neovisnost određenih sudaca obvezan ne uključiti u sudsko vijeće koje provodi ocjenu suce koji možda nisu ili se čini da nisu nepristrani te, ako jesu, koje mjere treba poduzeti u tu svrhu.

70. Kao što je to Sud u više navrata odlučio, članak 19. stavak 1. UEU-a, u vezi s člankom 47. Povelje, ima izravan učinak [50].

71. Stoga, ako nacionalno pravo ili praksa nije u skladu sa zahtjevima iz članka 19. stavka 1. UEU-a i članka 47. Povelje, sud koji je uputio zahtjev treba učiniti sve što je moguće za uklanjanje neusklađenosti kako bi se osigurao puni učinak zahtjevâ prava Unije u sporu koji je pred njim pokrenut, čime se jamči pravo na pošteno suđenje stranaka o kojima je riječ [51].

[47] C-17/00, EU:C:2001:366, t. 93., uz upućivanje na djela pravnika P. Calamandreija.

[48] Vidjeti osobito mišljenje nezavisnog odvjetnika G. Hogana u predmetu Banco de Santander (C-274/14, EU:C:2019:802, t. 31.); mišljenje nezavisnog odvjetnika M. Bobeka u predmetu Adler Real Estate i dr. (C-546/18, EU:C:2021:219, t. 64.); mišljenje nezavisnog odvjetnika E. Tancheva u predmetu A. B. i dr. (Imenovanje sudaca Vrhovnog suda – Pravna sredstva) (C-824/18, EU:C:2020:1053, t. 134.) i mišljenje nezavisne odvjetnice T. Ćapeta u predmetu Vivacom Bulgaria (C-369/23, EU:C:2024:612, t. 28.).

[49] Vidjeti osobito presudu ESLJP-a od 23. studenoga 2023., Wałęsa protiv Poljske (CE:ECHR:2023:1123JUD005084921, t. 180.).

[50] Vidjeti primjerice presudu od 5. lipnja 2023., Komisija/Poljska (Neovisnost i privatan život sudaca) (C-204/21, EU:C:2023:442, t. 78. i navedena sudska praksa).

[51] *Ibidem*, t. 228. i navedena sudska praksa.

72. Koju bi konkretnu mjeru sud koji je uputio zahtjev mogao (ili trebao) stvarno donijeti u ovom slučaju uglavnom ovisi o nacionalnom pravu. Naime, prema načelu postupovne autonomije, ako nacionalni postupci nisu usklađeni, na nacionalnom je pravnom poretku svake države članice da odredi nadležne sudove i utvrdi detaljna postupovna pravila o pravnim sredstvima namijenjenima zaštiti prava koja pojedinci uživaju na temelju prava Unije. Međutim, ta nacionalna pravila ne smiju biti nepovoljnija od onih koja uređuju slične situacije u unutarnjem pravu (načelo ekvivalentnosti) te ne smiju činiti u praksi nemogućim ili pretjerano otežanim korištenje prava dodijeljenih pravom Unije (načelo djelotvornosti) [52].

73. Prema tome, ako sud koji je uputio zahtjev odluči da bi primjena relevantnog nacionalnog zakonodavstva, u njegovu trenutačnom stanju ili jednostavno kako ga se trenutačno tumači, dovela do povrede prava pojedinca na djelotvoran pravni lijek i pošteno suđenje, taj bi sud mogao tumačiti nacionalna pravila u skladu s pravom Unije [53] ili, ovisno o slučaju, izuzeti iz primjene nacionalne odredbe o kojima je riječ [54] kako bi isključio suce koji nemaju ili se čini da nemaju potrebnu nepristranost u slučaju o kojem je riječ.

74. To primjerice može značiti da bi o zahtjevu o kojem je riječ u glavnom postupku odlučivalo vijeće u kojem zasjeda manje sudaca ili u koje bi, nakon održavanja novog ždrijeba, mogli biti odabrani drugi suci kako bi se upotpunilo peteročlano vijeće. Mogu se, naravno, predvidjeti i druge mjere. U načelu ne postoji nikakva konkretna mjera koja se zahtijeva pravom Unije, dok god se mjerom koja se predviđa nacionalnim pravom osigurava djelotvornost načelâ iz članka 19. stavka 1. UEU-a i članka 47. Povelje.

75. Kao što se to ističe u točkama 24., 38. i 43. ovog mišljenja, opća načela i pravila iz nacionalnog prava mogla bi popuniti moguću prazninu nastalu zbog toga što u Zakonu o Vrhovnom sudu ne postoje konkretna pravila za rješavanje situacija kao što je ona o kojoj je riječ u glavnom postupku.

76. S obzirom na prethodno navedeno, prema mojem mišljenju, na treće pitanje treba odgovoriti da članak 19. stavak 1. UEU-a, u vezi s člankom 47. Povelje, treba tumačiti na način da suce koji nemaju ili se čini da nemaju potrebnu nepristranost u ispitivanju predmeta koji se odnosi na neovisnost sudaca treba isključiti iz sudskog vijeća koje odlučuje o predmetu te je u nacionalnom pravnom sustavu države članice o kojoj je riječ potrebno utvrditi detaljna postupovna pravila kako bi se osiguralo da o takvom predmetu odlučuje sudsko vijeće koje je u skladu sa zahtjevima koji proizlaze iz temeljnog prava na djelotvoran pravni lijek i pošteno suđenje.

V. Zaključak

77. Zaključno, predlažem Sudu da na prethodna pitanja koja je uputio Sąd Najwyższy (Vrhovni sud, Poljska) odgovori na sljedeći način:

Članak 19. stavak 1. UEU-a, u vezi s člankom 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima,

[52] Vidjeti nedavnu presudu od 3. travnja 2025., Barouk (C-283/24, EU:C:2025:236, t. 37. i navedena sudska praksa).

[53] U tom pogledu, Sud je u više navrata presudio da obveza usklađenog tumačenja nalaže nacionalnim sudovima, uključujući one koji odlučuju u zadnjem stupnju, da izmijene, ako je potrebno, ustaljenu sudsku praksu ako se ona temelji na tumačenju nacionalnog prava koje nije u skladu s ciljevima prava Unije. Slijedom toga, nacionalni sud ne može, osobito, valjano smatrati da nije u mogućnosti protumačiti nacionalnu odredbu u skladu s pravom Unije samo zbog činjenice da se ta odredba ustaljeno tumačila na način koji nije u skladu s tim pravom. Vidjeti u tom smislu presudu od 30. travnja 2025., CT (C-370/24, EU:C:2025:300, t. 44. i 45. i navedena sudska praksa).

[54] Vidjeti uz daljnja upućivanja presudu od 24. lipnja 2019., Popławski (C-573/17, EU:C:2019:530, t. 58.).

treba tumačiti na način da:

1. Već same okolnosti imenovanja na sudačku dužnost mogu upućivati na to da sudac ne ispunjava zahtjeve neovisnosti i nepristranosti, ako te okolnosti uključuju nepravilnost koja je takve prirode i težine da kod pojedinaca izaziva opravdanu sumnju u neovisnost i nepristranost suca o kojem je riječ.

2. Kad sudsko vijeće ocjenjuje neovisnost ili nepristranost suca, na temelju navodno nezakonitog postupka imenovanja, suci koji odlučuju o predmetu ne smiju biti imenovani u istom ili jednakom postupku.

3. Suce koji nemaju ili se čini da nemaju potrebnu nepristranost u ispitivanju predmeta koji se odnosi na neovisnost sudaca treba isključiti iz sudskog vijeća koje odlučuje o predmetu. U nacionalnom pravnom sustavu države članice o kojoj je riječ potrebno je utvrditi detaljna postupovna pravila kako bi se osiguralo da o takvom predmetu odlučuje sudsko vijeće koje je u skladu sa zahtjevima koji proizlaze iz temeljnog prava na djelotvoran pravni lijek i pošteno suđenje.